

הלכות אומנים חו"מ ס' שו שבוע א'

מתני' ב"מ פ: כל האמנין.... עד וכולן שאמרו..... [1]
ותוס' שם

למסקנת הגמ' אם צריך שיהא תפיס איגרא [ונ"מ אם קיבל כל שכרו לפני העבודה]
מחנ"א שומרים ס' מ"א [2]

טור סימן ש"ו
אומן בבית הבעלים אם דינו כשומר שכר ב"ח [3-4] ויש חולקים ש"ך ס"ק א'
שכיר יום אם דינו כש"ש פרישה א' [3-4]

שלחן ערוך חו"מ סימן ש"ו סעיף ב' וסמ"ע וש"ך שם [5-6]
פתחי תשובה שם [5-7]

Optional באר יצחק חו"מ סימן ו' [8-9]

אומן קונה בשבח כלי

מתני' ב"ק [10-11]
שלחן ערוך סעיף ב' [6-7]

כז א מ"י פ"ד מהלכות
שכירות הלכה ז סמג
עשין פט טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
כח ב מ"י שם הלכה ו
סמג שם טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
כט ב מ"י שם הלכה ז סמג
שם טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
ע ד מ"י שם הלכה ו סמג
שם טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עא ד מ"י שם פ"י
הלכה ב סמג עשין
פח טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עב ז מ"י שם הלכה ב סמג
שם טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עג ח מ"י שם פ"ב הלכה
א סמג עשין ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עד ט מ"י שם פ"י הלכה
א סמג עשין ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עה י מ"י פ"ג מהלכות
מלוה וזה הלכה ח
סמג עשין ד טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עו ב מ"י פ"א מהלכות
שכירות הלכה ב סמג
עשין פט טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עז ד מ"י פ"ג מהלכות
שאלה ופקדון הלכה א
סמג עשין כ טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
עח ב מ"י שם הלכה ב
טו"ש ח"מ ס' ס' סק"ף ז:
[כז אלפס פ"ח ד"מ דף
קכז]:

ליקוטי רש"י

תרומה. פרט אותה
[פרט ב' שעה]
שמוחזירה. אם שאל
השואל דבר נזק ועבדו או
שלומו או דבר עבדו
ושלחו של השואל לא
יחזיק המלוה של שואל
עד שתבא ליד המשאיל
ואם מתה בדרך חייב אחר
ל המשאיל שאלה לו או
שואמו לו השואל יחייב
משלמה וכו' וא"ל
המשאיל שאל ושאלה
ומתה פטור [לקמן דף ז].

פ: השוכר את האומנין פרק ששי בבא מציעא

תרומה אביי במחיקתא. מה שהקשה בקונטרס לפי משנת הגאונים נראה דלאו פירכא היא דכי אם התנה עמו להוליך צדלו או אצנים והולך קוצין או נוה"ה דאם יוסף יהא חייב: **סתם** ספינה בת תלתין בורין. משמע דמוספת אחד משלשים ואם כן ממתנא סאה לגמל משמע דמשא גמל כור וק' לרבי"ס דפ"י מי שהשקין (שם ד' קנה): אמר רב ירמיה מדפתי לדידי חזי לי ההוא טייטל דלכולה כורא ואטענה כורא משמע דשאר גמלים חזן טוענים כל כך אלף ההוא שהיה משנה וי"ל דפ"י"ה הם דאטענה כורא למוזנות אותו הדך לצד שאר המשאוי וכן נראה דאין סבירא שיוכל להאכיל לגמל אפילו ע"י אצנים כדי משא בפעם אחת: **נימא** תנן סתמא ד"א בר' מאיר. תמלי ליה אומן לשוכר דכי היכי דאומן הוא שומר שכן אע"פ שאינו נוטל שכן על השמירה אלף שכן טורחא ה"ע שוכר הוא כשומר שכן אף על פי שאינו נוטל שכן שמירה אלף כיון שנהנה ממנה בשכר שנותן: **דקא** ידוב י"ה [טפ"י] פורתא הוי עליה שומר שכן. והוא מצי לאקשוי מי לא עסקין דלא יחייב טפי פורתא אלף כללו הכי פרק ליה שפיר: **דקא** תפס י"ה אאגריה הוי שומר שכן. וא"ת הא דתנן צמתי' הלוהו על המשכון שומר שכן ודמיק לאשכחי טעמא צמ"י דהוי שומר שכן כדשמואל או כרז יוסף לימא טעמא דצההיא הגאה דתפס ליה אחזיזה הוי שומר שכן וי"ל דהתם לא אחתני מלוה מדי דאין מרווח צמה שהלוה ממנה שאל היה מלוה ולא היה לו משכון וא"ת שוכר נמי צההיא הגאה דתפס ליה אשכרו שנתן ליהו שומר שכן וי"ל דאומן ודאי הוי שומר שכן צמתי' דתפס אאגריה לפי שרוב אומנים עושין מלאכה צמית בעל הבית ואינם תופסים כלום בשכרם וזה שנוה צמית ותפסו ככלי נהנה הרבה אל שוכר אין לו הגאה שכל שוכרים תפוסים דבזר ששכרו דאין יכולין לעשות מלאכתן אם לא היה צדשות:

וכן בשעה שמוחזירה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שהחזירה בתוך ימי שאילתה אבל לאחר ימי שאילתה פטור מתיב רב נחמן בר פפא וכולן שאמרו מול את שלך והבא מעות שומר חנם"ה

נגיזה ואצידה פטור או חייב: רבי יהודה אומר בשומר שכן. הואיל ולהנחתו הוא אלף אע"פ שנותן שכן פעולתו ש"ס הוא דאי לא יחייב שכן הוי שואל וחייב צבאונסן השתא דיהיב ליה אגרא לא הוי שואל והוי ש"ס: ר' מאיר אומר בשומר חנם. דקא יחייב אגר מלאכתו ואינו נוטל שכן על שמירתו ואומן דמי לשוכר שלהנחת שכן ואומנו היה אלף אלף לא שכן שמירה הוא נוטל אלף שכן פעולה: דקא ידוב י"ה טפי פורתא. שני אפשר לנמסר שכן קבלות לשכר דמי פעולה שלא יטול יומר: מי דא עסקין דקא משוי י"ה. ואולי משא ממשכי צהמה מי לא אמר רבי מאיר נמי דהוי שומר חנם: משוי. לישא דמוחזיל ומשכיר צהמה כמו (סנהדרין דף ז') אשוי וצדי (נעל ד' ב') וכו' לכרסך: ואיבעית אימא. אי נמי דמי אומן לשוכר קא מיתוקמא מתני' כרז מאיר כדמחליף וכו' ומהדר לאוקמא כר' מאיר משום דקסם משנה ר"מ: תנן ה"ב. לקמן בפרק השואל (ד' נ): אמר לו השואל שאל אותה לי צד עבדך או שלחך: וישלחה ונתת. דכרעה דרך קודם שמיכנס לביתו: חייב. צבאונסן שמשעה שמסרה לשלומו צמית השואל נחמיי שמוחזירה. אם מסרה השואל ליד השליח להסיעה לבעלה ולא אמר השאילי פרתך אחר לו הן ועמד ושלחה ומתה בדרך פטור: וכן בשעה שמוחזירה. אם מסרה השואל ליד השליח להסיעה לבעלה ולא אמר המשאיל שאלה לי צד פלוני ומתה חייב דלא קמה צדשותיה דמשאיל: דא שנו. שהשואל חייב זה עד שתבא ליד המשאיל: אלא שהחזירה בתוך ימי שאילתה. שאל השאילי עד זמן פלוני והחזירה בתוך הזמן דהתם אחי לא כליל שאלה עד דתחיל ליד בעלים: אבל לאחר ימי שאילתה פטור. ואפילו צמיתו של שואל מתה משכנו הימים אינו שואל עליה: וכו' שמואל שאל עד שומר עליה: הא

שש עשרה. מוספת סאה להשוות למשאו החנוני: חייב. בשביל הנפח: הא שלשת קבין פטור. כדנבא: במחיקתא. אני שמעתי שערין שהתלעו וכן (ב) צפי' משנת הגאונים אלף לדידי קשיא לי מה לי התלעו ומה לי לא התלעו והרי יש כאן נפח של לתן ושלשת קבין וקמתי פטור ולאציי נפח כמשאוי דהא לאו התלעו נמי שערין קלים הם ומחייב להו אציי משום ניפחא ונראה לי שמשא החמור לתן ומדידתן טפופות ט"ו סאין ולא מחוקות ומוקין לה אציי צמ"י מחוקות שהמתק פחות ג' קבין ואין כאן אלף מוספת נפח שלש קבין של לתן טפופות. טפופות לא מחוק ולא גדוש: מחוקות. ריש"י: קב לבתף. קב הוי מוספת לאדם הנושא בכתף ומייצ המוטקין צקוקולו מכאן אתה למד שמשא אדם צמיתו שלשים קב שהן חמש סאין דתנן מוספת החמור שלשה קבין שהן חצי סאה ומשאו לתן ט"ו סאין אלמא מוספת אחד משלשים צמיתא הוא ואשמועינן דאם הוסף עליו קב חייב לקמן פריך והרי הוא צן דעת אי לא מצי ציה לשדיה אלארעא: אדריב צריבה. לתן הוי מוספת למשאוי ספינה קטנה: בור. הוי מוספת לספינה צמיתות: בשחבטו א"ת. לא הספיק לפרק המשא מעל כתפו עד שרץ תחת משאו: בת תלתין בורין. לריכא שמהא [גדולה ומהא] צן הולכת על פני המים דהא מוספת אחד מל' הוא ומדקתני כור לספינה ש"מ ספינה צמ שלשים: ד"א א"ר פפא ש"מ סתם ספינה וכו' למאי נ"מ למקח וממכר: **מתני'** ב"ה האומנין. קבלין המקבלין עליהן לעשות המלאכה צמיתות: שומרי שכן. להתחייב צמיתות ואצידה וטעמא מפרש בגמרא: וכו' שאמרו מול את שלך. שכר גמרת' ומשחתיאנו הצא מעות שאינו מעבדו לחופסו על שכרי הכי הוא מעתה ש"ס: הלוהו. מעות על המשכון: שומר שכן. שכן מלוה: הלוהו מעות שומר חנם. דלית ליה לר' יהודה שכן מלוה לענין דינא: הלוהו פירות שומר שכן. דדרך פירות להרכיב: מותר אדם להשכיר. לאמר: משכנו ש"ע עני. שצדו: להיות פוסק עליו. שכן: והו"ל. תמיד ופחות מן החוב וגמרא"ל מפרש אלאה משכון קאמר: גמ' שוכר. צמית: כיצד משלם. לשומר חנם ושומר שכן ושואל מתיב"ה

שוכר לא כתיב ומתו דין חייב לענין שוכר שאל ונהנתו הוא אלף אע"פ שנותן שכן פעולתו ש"ס הוא דאי לא יחייב שכן הוי שואל וחייב צבאונסן השתא דיהיב ליה אגרא לא הוי שואל והוי ש"ס: ר' מאיר אומר בשומר חנם. דקא יחייב אגר מלאכתו ואינו נוטל שכן על שמירתו ואומן דמי לשוכר שלהנחת שכן ואומנו היה אלף אלף לא שכן שמירה הוא נוטל אלף שכן פעולה: דקא ידוב י"ה טפי פורתא. שני אפשר לנמסר שכן קבלות לשכר דמי פעולה שלא יטול יומר: מי דא עסקין דקא משוי י"ה. ואולי משא ממשכי צהמה מי לא אמר רבי מאיר נמי דהוי שומר חנם: משוי. לישא דמוחזיל ומשכיר צהמה כמו (סנהדרין דף ז') אשוי וצדי (נעל ד' ב') וכו' לכרסך: ואיבעית אימא. אי נמי דמי אומן לשוכר קא מיתוקמא מתני' כרז מאיר כדמחליף וכו' ומהדר לאוקמא כר' מאיר משום דקסם משנה ר"מ: תנן ה"ב. לקמן בפרק השואל (ד' נ): אמר לו השואל שאל אותה לי צד עבדך או שלחך: וישלחה ונתת. דכרעה דרך קודם שמיכנס לביתו: חייב. צבאונסן שמשעה שמסרה לשלומו צמית השואל נחמיי שמוחזירה. אם מסרה השואל ליד השליח להסיעה לבעלה ולא אמר המשאיל שאלה לי צד פלוני ומתה חייב דלא קמה צדשותיה דמשאיל: דא שנו. שהשואל חייב זה עד שתבא ליד המשאיל: אלא שהחזירה בתוך ימי שאילתה. שאל השאילי עד זמן פלוני והחזירה בתוך הזמן דהתם אחי לא כליל שאלה עד דתחיל ליד בעלים: אבל לאחר ימי שאילתה פטור. ואפילו צמיתו של שואל מתה משכנו הימים אינו שואל עליה: וכו' שמואל שאל עד שומר עליה: הא

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [שם נב: וס"ג]
(ב) ע"י חוס' לקמן צט.
(ג) ד"ה כד. (א) לקמן נב: לה:
בבא קמא מה: ט: שטעות
מט: (ד) גס זה שם.
(ה) לקמן נב: (ו) ע"י חוס'
לעיל בט. ד"ה אלא.
(ז) לקמן פב: (ח) שמות
כב וי"ד. (ט) [וסקמ"ס ל].
(י) גיטין ד. (כ) לקמן פב
ע"א.

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ממחיקתא
וכי וכן פירש בתשובת
הגאונים:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קב לבתף
וכי' לקמן פריך. ע"י
משנת הר"ם הלוי חל"מ
ס' כ:

לעני רש"י

ריש"י. פירוש מלאות
כלי שום גודש.

הנהגות וצינונים

(א) כתי' ספינתא. ועיין
רש"י: [ב] ציל ע"י
(ג) וכו' בכת"י:
(ד) מהר"ם (גליון):
(ה) [ציל] אויל גביה
משאר. יעב"ץ (גליון):
(ו) אויל ציל מוכר:
(ז) מהר"ם (גליון):

מחנה

הלכות שומרים סימן מא

אפרים

ראומן העושה מלאכה בצידו של בעל הבית אי נעשה שומר אי לא. בפרק האומנין תנן כל האומנין ש"ש הם ואמרו עלה לימא מחני' דלא כר"מ דאמר שוכר כינד משלם רמ"א כש"מ, ומשני אפי' חימא ר"מ שאני אומן הואיל ותפס ליה אאגריה הו"ש ש"ש, ואיצטית חימא דמחליף (רנא) [רנא] בר אבא וחני שוכר כינד משלם רמ"א כש"ש ע"כ. ולכאורה נראה דאיכא בין הני תרי לישיני דללישנא קמא דטעמא דהו"ש ש"ש משום דתפס ליה אאגריה הו"ש דוקא באומן העושה מלאכה בצידו אבל אם עושה מלאכה אצל בעל הבית דלא שייך האי טעמא לא הו"ש ש"ש, אבל ללישנא בתרא דסבירא ליה דשוכר משלם כש"ש הואיל ולהנחתו הוא אצלו הכי נמי באומן אפילו עושה מלאכה בצידו בע"ה חייב כשומר שכן שזו שוכר שמשכיר בזה שנותן לו לעשות מלאכה וליטול שכר, ולפי זה יראה דהא דתנן בשביר יום דהו"ש ש"ש, אבל רש"י ו"ל פירש צמחני' כל האומנים קבלנים המקבלים עליהם לעשות מלאכה צמחיהם ע"כ. ולכאורה קשה עליו דאמאי לא פירש לה צמחמא בין באומן בין בשכיר העושה מלאכה אצל בעל הבית דלשון אומנין משמע בין בקבלנות בין בשכירי יום וכמ"ס התוס' בר"פ, ואי משום דללישנא קמא הו"ש דוקא באומנין העושים מלאכה צמחיהם יותר טוב הו"ל לפרושה אליבא דלישנא בתרא דהו"ש אליבא דהלכתא. אשר על כן נ"ל דאין האומן נעשה ש"ש אלא בעושה מלאכה אצלו דהואיל ולהנחתו הוא אצלו גמר נפשיה לשמרו מגביה ואצידה דאם הוא לא ישמרו מי ישמרו, אבל בעושה מלאכה אצל בעל הבית ואינו עומד אצלו צרשוחו לא. וכן מוכח מפי רש"י ו"ל ואומן דמי לשוכר שלהנחת שכר אומנותו היה אצלו ע"כ. ומשמע דאם עושה מלאכה אצל בע"ה לא חשיב ש"ש דלאו משום הנחתו הוא דקאי שם דבלאו הכי צרשותי דב"ה הוה קאי ועומד. ונראה דלא מיצטית דכה"ג לא הו"ש ש"ש וכמ"ס אפי' ש"ס נמי וכמ"ס הב"ח דהא לא נסתלקו הצעלי' משמירתן כיון שאין האומן רשאי להביא הכלי בצידו ולתקנו שם וסחם שמירה הו"ש כשמסלקים הצעלים החפץ מרשותם לרשות הנפקד והכי אימא צמחילתא*. ולכאורה היה נרא' דלפי מאי דקי"ל דשוכר כש"ש דמי תו אין צריכין לחייבו לאומן משו' דתפס ליה אאגריה אלא אפי' בלאו ה"ט וכגון שהקדים לו שכרו דתו לא שייך לומר משום דתפס ליה אאגריה אפי' חייב כש"ש כיון שמשכיר בזה שהוא עומד אצלו. אבל ראיתי לראב"ן ו"ל בספרו שהשיב בתשובה שכל שהקדים לו שכרו אינו כש"ש וכ"כ המרדכי, משמע דס"ל דטעמו של אומן אינו אלא משום דתפס ליה אאגריה וכ"כ בראשית דרש אחאי גאון

ו"ל וכ"כ הנ"י יע"ש, אבל כל היכא דלא שייך האי טעמ' ה"ז פטור מדין ש"ש. ול"ד לשוכר דשוכר שאני שמשמש בגוף הפרה ולהנחתו היא אצלו שצריך שיהא הפרה צרשוחו כדי להשמש בזה מה שאין כן באומן שאינו משמש בגוף החפץ וג"כ לא חשיב שלהנחתו עומד אצלו דאין זה מטי ליה הנחה כשעומד צרשוחו יותר משאם היה עומד צרשוחו צעלים והיה עושה מלאכתו אצלם, והא דמדמי ליה תלמוד' אומן לשוכר היינו במכ"ש דאי אומן חייב מטעם שמשכיר בזה א"כ היכי פוטר ר"מ לשוכר דיותר יש לחייבו לשוכר מה"ט: |

וראיתי להרמב"ם ו"ל בהלכות שלוחין שכתב דסחם עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון ועל חלק הפקדון אינו אלא כש"מ ע"כ. והראב"ד ו"ל השיג עליו וכתב דדינו כש"ס כיון שנוטל עליו שכר כפועל בטל, וכתב הב"מ דטעמו של הרמב"ם ו"ל משום שאינו נוטל שכר על שמירת הממון אלא על שמתעסק בזה, והראב"ד מדמי ליה לשוכר שאע"פ שאינו נוטל שכר על שמירתו מ"מ צהיהא הנחה דמשכח צהמה לעשות בזה מלאכתו חשיב כאלו נוטל שכר על שמירתו ה"נ צהיהא הנחה דמשכח וזו למיעבד צהו עיסקא חשיב כאלו נוטל שכר על שמירתן עכ"ל. ויש צו מן הקושי דהלל דברי הראב"ד מפורשים צהדיא משום שנוטל שכר כפועל בטל ודומ' לאומן שמתחייב כשוכר משו' שמשכיר בזה שעומד אצלו. ואפשר דרמב"ם ו"ל ס"ל דטעמו של אומן אינו אלא משום דתפס ליה אאגריה ול"ד לשוכר שמשמש בגוף החפץ והטור דמי' ר' כתב ואם הסרסור מודד להם בשכר ונשברה המדה חייב עליה אע"פ שלא נתנו לו שכר עליה אלא על

המדידה:

שו (ה) כ"ה האומנים וכו'. משנה נפרק האומנים (דף פ"ה): כל האומנים שומרי שכר הם ופירש רש"י כל האומנים, קבלנים המקבלים עליהם לעשות המלאכה נצמיהם עכ"ל. ופירש כך משום דנמנרא קאמר דההיא הנאה דמפיס ליה אלגריה דלא נצי למיעל ולמיפק אזוי הו עליה שומר שכר אפילו למאן דאמר שוכר כשומר חנם אלמא דמירי נאומן קבלן דעושה נצמיה ותפוס כלי ויש לו דין שומר שכר וכן פירשו המוספות (ד"ה דקא) אלל שאר אומנים שעושין מלאכה נצמיה בעל הנאה אין להן דין שומר כלל ואפילו שומר חנם לא הו דהא לא נסתלקו בעלים

אריך וחד גרין וחד הוה רכיב גמלא כו' ושאלה בבעלים הוא כדנתיא שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך כולן נעשו שומרי שכר זה לזה ופריך ואמאי שמירה בבעלים הוא אמר רב פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר והאי עובדא הוה השאילני ואשאילך בבית אחת הילכך הנשאת היא של בעלים הראשונים עד כאן וזהו בדברי הרמ"ה זכרוננו לברכה: א"ר ה"ח

סימן שו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] כל האומנים שנותנים להם לחקן בקבלנות דינם כשומר שכר: [ב] אמר לבעל הבית טול את שלך והבא מעות או שהודיעו שגמרו ולא לקחו או שאמר לו הבא מעות וטול את שלך ונגנב או נאבד: [ג] כל האומנים שקלקלו חייבים לשלם: [ד] אין אומן קונה בשכר כלי: [ה] בנאי שקבל עליו לסתור האבנים ושבר האבנים או הויק: [ו] הנותן צמר לצבע והקדיחתו יורה או צבעו כעור או אמר לו לצבעו אדום וצבעו שחור או בהפך ועיין לקמן בסמוך: [ז] נתן [כסא] [עצים] לאומן לעשות כסא נאה ועשאו כעור או לעשות כסא ועשה ספסל או בהפך: [ח] המוליך חטים לטחון, קמח לנחתום, בהמה לטבח וקלקלו: [ט] הטבחים שלוקחים הכרכשות מהכשרות הוה שומרי שכר הן: [י] המראה דינר לשלחני ואומר לו שהוא טוב ונמצא רע: [יא] טבח ששחט בחנם ונבלה ושלחני שאמר יפה ונמצא רע עליו להביא ראיה שהוא אומן: [יב] שחל הנוטע נטיעותיו של בעל הבית והפסידו וטבח שניבל וסופר שטעה בשטרות ומקי דם שקלקל ומלמד תינוקות שטעה:

(ה) א כ"ה האומנים שנותנים להן לתקן א בקבלנות הם כשומרי שכר להתחייב בגניבה ואבידה

פרישה

וחד הוה רכיב כו'. כ"ל יט' והוא נפרק האומנים דף פ"ה כ' ועיין דרישה: וזהו בדברי הרמ"ה. שכן שמונה דמיא ליה להרא"ש דהא דפריך מלתא והא שאלה נבעלים הוה אהשילני ואשאילך נמי קאי ופריך לאוקמה לגביה דקמי דנעשה שומר שכר דהשילני הוה ואשאילך למחר ואם כן הוה הדין לאיך כולו דקמי דנעשה נמי מיירי נצמיהם

שו (ה) כ"ה האומנים כו'. משנה נפרק האומנים דף פ"ה ע"ג: לתקן בקבלנות כו'. לכאורה היה נראה ללא דוקא כמנ בקבלנות דהוה הדין נמי שמי יוס כשומר שכר הוה מהאי טעמא חסו עקיים רעיו נצמיהם

דרישה

ליה להרא"ש לעובדא וברייתא. ועוד מאי "כדנתיא" כו' "ועוד נתיא" מיבעי ליה. ועוד קשה רבינו כשסיים וכתב ז"ל וזהו בדברי הרמ"ה דמשמע שהרא"ש לגמרי סבירא ליה כהרמ"ה מנא ליה דילמא דוקא בהשאילני ואשאילך לחוד סבירא ליה כוותיה משום דמסתבר טעמיה וכמו שכתב רבינו עצמו לעיל אבל לא באיך: וגרסא ליישב דודאי גם הרא"ש ורבינו (ידע) [ידעו] שאין ראיה ברורה מההוא עובדא לסתור דברי רש"י שכבר נשמר רש"י בעצמו מזה בפירושו שכתב ז"ל שאלה בבעלים היא שבשעת השאלה היה המשאיל במלאכתו של שואל ונושא סרבל שלו על חמורו ומעביר לו על אמת המים עכ"ל כלומר דההוא דרכיב חמרא לא לקח סרבל של חבירו להתכנסות בו אלא לנשאו על חמורו להעביר לו אמת המים ואינו ענין להשאילני ואשאילך דאין כאן אלא שואל ומשאיל לבר ואפילו אם תמצא לומר דההוא דרכיב חמרא נחכסה בסרבל לא דמי לשאר שואל דעלמא דכל הנאה שלו אבל הכא בעל החמור היה עוסק במלאכתו של בעל הסרבל לנשאו על החמור ולהעבירו על אמת המים אבל בהשאילני ואשאילך לעולם שומר שכר הוה ולא שייך שמירה בבעלים, זו סברת רש"י ומשום הכי לא השינו מיניה על רש"י (וכן כתב בית יוסף בחשובת קושיא זו דלא קשה על רש"י מהא): אבל מכל מקום לא מסתבר להרא"ש לפרש כן דאם כן הנהו רבנן דאוחבו לרבא שאלה בבעלים היא העיקר חסו מן הספר דהוה להו לפרושי ולמימר כיון דאינהו כא לא מתנהי מידי שמירה בבעלים היא (ואין לומר שהמעשה היה ידוע דהא רבא לא ידע גופא דעובדא היכי הוה דהא אמרינן התם לסוף איגלאי מילתא כו') ומדאוחבו ליה בסתמא שמע מינה שהיה פשוט להם דבהשאילני ואשאילך נמי שייך שמירה בבעלים ומהברייתא הנ"ל למדו כן דביילי להשאילני ואשאילך בהדי שומר לי ואשמור לך משום דהוא דינא אית להו. ואפשר שגם הוזכרו הברייתא בהדיא בקושייתם אלא שהמסדר קיצר מלהזכיר בקושיא הברייתא לפי שסמך אמה שהזכירה כבר לפני זה ועלה מייתי שם ההוא עובדא: וזהו שהאריך להרא"ש להביא העובדא והברייתא דאי מברייתא לחוד היה אפשר לדחות ולומר דפירכא

ואמאי שמירה בבעלים היא ואוקימתא דרב פפא אשמור לי ואשמור לך לחוד קאי וכן פירש רש"י וכן מעובדא לחוד נמי אין ראיה דהא אפשר לפרש כפירוש רש"י וכמו שכתבתי אלא עיקר הראיה הוא דלרש"י העיקר חסו בקושיית רבנן לרבא מה שאין כן לדעת הרא"ש דאוחבו ליה שפיר וסמכי אברייתא וכמו שכתבתי, וזהו שכתב הרא"ש ושאלה בבעלים היא "כדנתיא" כו' כלומר מאי דאוחבו ליה לרבא שאלה בבעלים משום דסמכו אברייתא דקתני שמור לי כו': והשתא אתי נמי שפיר דלא תקשה על רבינו מנא ליה דהרא"ש סבירא ליה כהרמ"ד דילמא שאני האי עובדא דהרא"ש שמה שנטל האחד גלימא של חבירו היא לטובת והנאת חבירו שהיה כבידה עליו וליכא אלא חד שואל ומשאיל ומשום הכי הוה שמירה בבעלים די"ל דמאריכות לשונו דהרא"ש למד רבינו שדחה סברא זו של רש"י וכמו שכתבתי. מיהו בלאו הכי נמי לאו קושיא היא דאיכא למימר דדיוקו דרבינו ממ"ש השואל ובאו לסטים ונטלו "האחד" מה יהיה הדין "בנשאת" וגם הרא"ש השיב הילכך הנשאת היא של בעלים דמלשון "האחד" ומלשון "הנשאת" משמע ודאי דאפילו נטלו הלסטים לסרבל הכבידה אפילו הכי צריך להחזיר זה את הקלה לבעליה ואינו יכול לומר לבעלים שלם לי סרבלאי ואף על פי דכל הנאה היה של בעל הסרבל הקלה כב' ולא שייך שמירה בבעלים גבי אבידת הסרבל הכבידה לדעת רש"י אלא לאו שמע מינה דסבירא ליה להרא"ש כהרמ"ה דבהשאילני ואשאילך נמי שייך שמירה בבעלים אבל קושיא ראשונה ודאי במקומה עומדת דמנא ליה לרבינו דסבירא ליה להרא"ש כהרמ"ה אבל במ"ש כביאור אריכות התשובה אתי שפיר גם הא דהא מוכרח מלשונו של הרא"ש שדעתו ז"ל שעיקר קושיית רבנן לרבא הוה מברייתא ומשום דסבירא ליה דכולהו בבית דברייתא בחדא מחתא מחתניהו ממילא נשמע דסבירא ליה לגמרי בדברי הרמ"ה גם בהשאילני ואשמור ודוק ותמצא שבה מיושב הכל:

שו (ה) כ"ה האומנים שנותנים [להן] לתקן כו'. לשון המשנה פרק האומנים דף פ"ה ע"ב כל האומנים שומרי שכר הם וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם. ופירש רש"י כל האומנים, קבלנים

הנהגות והערות

ומכבד אותו ושטפו מיא לסרינו דהאי ופטרו משום דהוה שמירה בבעלים ש"מ דאפי' בהשאילני ואשאילך ט"ל לתלמודא דהוה שמירה בבעלים: כא נדצ"ל כיון דאינהו לא מתנהי: כב גרסא לכאורה דצ"ל "הכבידה":

שו א' לתקן כלים בקבלנות. דפרי. והמשך הלשון הם "שומרי" שכר:

יט בפור הנדפס עם ב"י דפרי תיבת "הוה" ליתא: כ בכת"ב כ איתא כאן בזה"ל, והענין היה ששנים הלכו בדרך אחד היה אדם א' קטן והלך ברגליו והיה לבוש סרבל של צמר [והוא] הנקרא גרין וא' היה אדם ארוך ורכיב אנמלא והיה לובש סדין של פשתן וכשהגיע לנהר פשט הקטן סרבל שלו ותתנו לההוא דרכיב ולביש סדינו לפי שסרבל נבלעים הרבה מים

כל האומנים שומרי שכו הם: וברב הרא"ש (פ"ט טו) דנקיטול
בעלמא נחמיצו לשמור כדמוכא כפרק השואל (טז. א):
ומ"ש וזהו שכו שמשכתכרין במה שנותנים להם לתקן
וליישור שכו (טז. ב):

(3) ומ"ש ואם אמר לבעל
הבית מול את שלך והבא
מעות או שהודיעו שגמרו ולא
לקחו אינו עוד שומר שכו עליו
אלא שומר חנם אבל אם אמר לו
הבא מעות ומול את שלך וכו'
הוא עדיין שומר שכו עליו. משנה וגמרא שם (פ. פא). ודקדקו
תלמידי הראשונים ד' מלשון רש"י (פא. ד"ה ש"ח נמי וד"ה קמ"ל) דלי
אמר נהדיא טול את שלך דליני שומרו עוד ה' פטור:

א"ר בשמי יוס דהתם ליכא למאן דאמר שיהא קונה בשכח כלי אכל
קונה בשכח כלי: ומ"ש וזהו שכו וכו'. כמז כן למאי דאסיקנא דשוכר כשומר שכו הואיל שלנהגתו הוא אכלו אף על פי שנותן שכו
פעולתו כדפירש רש"י לשם (ד"ה ר' יהודה) הכי נמי אומנים הואיל שנהגתו שנותנים להם לתקן וליטול שכו אף על פי שטורחין
במלאכתן ומוציאין הוצאות הם שומרי שכו וכמז רבינו כן להורות דהא דתן דכל האומנין שומרי שכו הן אינו אלא צעזעין פעולתן בשכו
אכל אס עושים בתום אינן אלא שומרי חנם כיון דלין נהגין:

(3) ואם אמר לבעל הבית מול את שלך וכו'. משנה ומסקנא דלמאדא שם לאפוקי ממאי דקא סלקא דעתא דגמרתיו אפילו
שומר חנם לא הו' ו"ש רבינו אינו עוד שומר שכו עליו אלא שומר חנם כלומר ולא אמרינן דאפילו שומר חנם נמי לא הו':

דרכי משה

שו (א) ובפרדכי פרק האומנין (ע"ג דף קמ"ב) (ס"ט שם) על אומן שקבל ספר לכתוב ממנו ופסק דהוי שומר שכו וחייב בגניבה ואבירה
ואם בביתו באו הגנבים וגנבוהו פטור דהא שמר כדרך השומרים ואנוס הוא כו', וצ"ע הא נתבאר לעיל סימן ש"ג (ס"ב) דשומר
שכו חייב בגניבת אונסין ואם כן למה פטור בגניבה אף על פי ששמר כדרך השומרים ואפשר שזהו התשובה סבירא ליה כמאן דפוטור
לעיל ב' ואם כן לדעת החולקים לעיל גם כאן חייב:

פרישה

הנאה שנתן לו לתקן אלא נקט בקבלנות משום דתפס קבלן עושה המלאכה
בצדו ש"ך זה שאמר גמר הכל יהיה שומר עליו מה שאין כן שכו יוס
שעושה צדק בעל הכלי מיד שגמר הכלי הרי עומד צדק עליו ולא ש"ך
שהיה השכיר יוס עוד שומר עליו (ועיין לקמן סימן ש"ח ע"פ ר"ג) גם
גניבה ואבירה דשוכר חייב עליה אינו ש"ך כל כך בשכיר יוס העושה מלאכתו
צדק בעל הצדק ומסתמא הכלי לא זו מחמת יד בעל הצדק לרשותו ומשום
הכי אפילו קודם שגמר מלאכתו אין הבעל הצדק מתקן שמיכתו. אכל מלשון
רש"י (פ. ד"ה כל האומנין) וגמרי יוסף (ג. ד"ה מתי' ב') לא משמע כן

דרישה

המקבילים לעשות מלאכה בבתייהן שומרי שכו וטעמא מפרש בגמרא.
והנמוקי יוסף (ג. ד"ה מתי' ב') כתב גם כן כלשון רש"י אומנים קבלינים
כו' ומסיק וכתב והטעם משום דבהורא הנאה דקא תפיס המלאכה עד
שיתן לו שכו הוי כשומר שכו: והנה מלשון רש"י וגמרי יוסף
משמע דאירי דוקא בקבלנות ולא בשכירות ובפרט לפי הטעם דכתב
הנמוקי יוסף משום דקא תפיס המלאכה כו'. וכן משמע לשון האומנים
דנקטו המשנה והפוסקים (דכוות' [דדוקא] אומן עושה בקבלנות:
אלא שקשה קצת דלפי הטעם שכתב רבינו ז"ל וזה שכו שמשכתכרין
במה שנותנים להן לתקן וליטול שכו הוא הדין שכיר יוס. וגם בגמרא
משמע דטעם דרבינו הוא עיקר ד"ל על מתניתין הנ"ל לימא מתניתין
דלא כרבי מאיר דתניא שוכר כצד משלם רבי מאיר אומר כשומר חנם
רבי יהודה אומר כשומר שכו ג' אפילו חימא כרבי מאיר בההיא הנאה
דקא שביק כולי עלמא ואגרי ליה לדידיה הוי עלייהו שומר שכו אי הכי
שוכר נמי כו' עד אפילו חימא רבי מאיר בההיא הנאה דתפיס ליה
אאגריה דלא בעי למיעל אוזיה הוי עליה שומר שכו ע"כ עיין שם, והנה
אנן דלא קיימא לן כרבי מאיר כדלקמן ריש סימן ש"ז לא צריכנא להאי
טעמא דאי בעי תפיס כו' וטעם הראשון קיים וגם משמע קצת דאינו יכול

חדושי הגהות

שו [א] ומ"ש וזהו שכו כו' כמז כן למאי דאסיקנא דשוכר כשומר שכו הואיל שלנהגתו הוא אכלו אף על פי שנותן שכו פעולתו כדפירש רש"י לשם
(פ. ד"ה ר' יהודה) הכי נמי אומנים הואיל שנהגתו שנותנים להם לתקן וליטול שכו אף על פי שטורחין במלאכתן ומוציאין הוצאות הם שומרי
שכו וכמז רבינו כן להורות דהא דתן דכל האומנין שומרי שכו הן אינו אלא צעזעין פעולתן בשכו אכל אס עושים בתום אינן אלא שומרי חנם כיון דלין נהגין
נהגין (צ"ח). ועיין ש"ך (סק"ה):

הגהות והערות

ב' עיין שם ב"י ודמא: א' ג' בכת"י ב איתא כאן במסגרת בזה"ל, ופירש"י אומן דומה לשוכר שלהנאת שכו אומנתו היה אצלו שלא שכו שמירה הוא נוטל
אלא שכו פעולה: ד' כ"ב שטמ"ק ב"מ מט ע"א בשם שיטה וברית"א (החדשים מהר"ל לונדון) ב"מ פא ע"א לרי"ק מדבר רש"י. וכ"כ רמב"ן ר"ן מעצמם ב"מ
מט ע"א וגמרי יוסף שם מט ע"ב דבור ראשון: ה' כ"ה בדפוס ובדמא"א בשם הבי"י. ובס"א הגירסא כאן "איני שומרו עוד", וכ"ה ברמ"א בשו"ע:

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - כה חו"מ ט (רצא - שנת) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 109הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ

בן הוצ' את שלך והבא מעות או שאמר ליה גמרתיו ב'. דף מ"ט ע"א ד"ה אלא אפילו שומר חנם לא הו', מה שהקשו שם מהכא קמ"ל דאפילו צהאי גוונא לא הו' שומר שטר, וק"ל: ג. הבא מעות וסור' ב'. דנוה גילה דעמו שרואה לעכב הכלי בידו עד שימן לו תמילה שכו': ד. ואינו שומרו עוד ב'.

פירוש, ואפילו שומר חנם לא הו', דהא גילה דעמו שאינו רואה להיות בשמירתו כלל. אכל אס הקדים לומר הנא מעות וטול את שלך ואינו שומרו עוד, מזה לא איירי כאן, אלא גם צוה אמרינן דלא אמר טול את שלך ואינו שומרו עוד אלא אמר שיצא המעות, וכן מוכח בנ"י*: סעיף ב' הן ביצד נתן לחרש שידה ב'. פירוש, לא מיבעיא כשהשיה מיעה כזר היטה עשיה ונתנה לו לתקן ושגרה דחייב לשלם לנפשה, אלא אפילו לא נתן לו אלא עץ בעלמא והאומן תיקן לכלי ואמ"כ נשבר בידו דלומן, אפ"ה חייב לשלם לנפשה, דמיד שעשאו האומן קנאו הצעה"כ ואין ללומן עליו אלא חוב בעלמא דמי שכו', דאין אומן קונה בשבט הכלי דמינה כו': ו. שאין האומן קונה בשבט ב"י. כ"כ ג"כ בטור כאן [סעיף ד'] ולקמן בסיומן שליט' [סעיף

שאמרו ב"י טול את שלך *והבא מעות *א. ואמר ליה האומן גמרתיו ולא לקחו הבעלים הכלי הרי האומן שומר חנם 'אבל אם אמר האומן 'הבא מעות וטול את שלך עדיין הוא שומר שטר כמו שהיה. (ו) ואם אמר טול את שלך 'ואינו שומרו עוד פטור).

ב. נתן לאומנים לתקן וקלקלו חייבים לשלם 'וכיצד נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לקבוע בהם מסמר ושברו 'או נתן לו עצים לעשות מהם שידה תיבה ומגדל ונשברו אחר שנעשו משלם לו דמי שידה תיבה ומגדל (י) שאין

ציונים ומקורות (ז) ב"י סעיף ב' בשם תלמידי הרשב"א, ד"מ ב'. ג. עין ב"ה"ע סימן כ"ח סעיף ט"ו.

הכלי דהיינו מה שנשנה העץ להיות עשו ממנו הכלי שידה מיעה כו': ו. שאין האומן קונה בשבט ב"י. כ"כ ג"כ בטור כאן [סעיף ד'] ולקמן בסיומן שליט' [סעיף

ערך לחם

סימן ש"ו סעיף א'. הרי האומן ש"ח ב'. ואם אמר לו בהדיא איני שומרו עוד, אפילו שומר חנם לא הוי'. (ב"י סעיף ב' בשם תלמידי הרשב"א.)

ביאור הגר"א

סימן שו סעיף א' א. ואם אמר ב'. וכן משמע מרש"י שם [בב"מ המובא בבא"ג אות ב'] ד"ה שומר חנם נמי כו', וד"ה קמ"ל כו', וזה ממורן קושים חוס' [שם] מ"ט א' ד"ה אלא, ועיין ש"ך [סק"ב], ועיין מה שכתבתי סימן ק"כ סעיף ב' [סק"א]: סעיף ב' ב. שאין אומן ב'. ר"ף [ב"ק ל"ה ע"ב מדפי הר"ף] כמסקנא דגמ' שם [צ"ט ע"א] לא דכ"ע כו', וכ"כ בסיומן שליט' סעיף ו'. ועיין ב"ה"ע סימן כ"ח סעיף ט"ו: על הר"ף ופסק ככר אפי' [ב"ק צ"ח ע"ב], ועיין ב"ה"ע סימן כ"ח סעיף ט"ו:

פתחי תשובה

הג"י [שם ב' ע"א מדפי הר"ף] יע"ש, אבל כל היכא דלא שייך האי טעמא הרי זה פטור מדין שומר שטר. ולא דמי לשוכר, דשוכר שאינו משתמש בגוף הפרה ולהנאתו היא אצלו שצריך שתהא הפרה ברשותו כדי להשתמש בה, משא"כ באומן שאינו משתמש בגוף החפץ, וג"כ לא חשיב שלהנאתו עומד אצלו, דאין זה מטי ליה הנאה כשעומד ברשותו יותר משאם היה עומד ברשות בעלים והיה עושה מלאכתו אצלו, והא דמדמה ליה תלמודא [ב"מ שם] אומן לשוכר היינו במכ"ש, דאי אומן חייב מטעם שמשכר בה, א"כ היכי פטור ר' מאיר לשוכר, דיותר יש לחייבו לשוכר מהאי טעמא כו', עכ"ל ע"ש. ועיין בתשובת גליא מסכת ריש סי' י"ג בעובדא דבעל עגלה שקיבל שכירותו מקודם שנסע, כתב בפשיטות דגם באומן שקיבל תשלום פעולתו מקודם הוי שומר שטר, משום דעיקר הטעם גבי אומן כמו גבי שוכר בהדיא הנאה דשביק לאחריו ואוגיר לדידיה כו', ע"ש. וכפי הנראה נעלם ממנו דברי מחנה אפרים הג"ל. אמנם אף לפ"ד מחנה אפרים הג"ל לחלק, דדוקא גבי אומן אינו כשומר שטר באם הקדים לו שכרו, מטעם שכתב ולא חשיב שלהנאתו עומד אצלו שהרי היה יכול לעשות המלאכה בבית בעל הבית, אבל גבי בעל עגלה שכל אומנותו להוליך הסחורה על עגלה שלו ממקום למקום וע"ז זה משתכר, בודאי דחשיב שלהנאתו עומד אצלו כמו גבי שוכר, ולכן הוי כשומר שטר גם בהקדים לו שכרו, כן נראה פשוט. שוב ראיתי בתשובת באר יצחק סי' ו' תשובה ארוכה בענין זה [ומ"ש שם בריש דבריו לרדן גבי בעל עגלה דאף בלא הקדים לו שכרו ג"כ לא הוי כשומר שטר כו', עיין בנחלת צבי מה שכתבתי בזה], וכתב שם לדחות דברי ומסיק לדינא דודאי גבי בעל עגלה חייב לכו"ע כדון שומר שטר אף שהקדימו לו שכרו כדמוכח מהא דב"מ דף ג"ח [ע"א] גבי בני העיר ששלחו שקליהן וברש"י שם בד"ה אגריהו, אכן באומן ממש, אם הקדימו לו שכרו אחר שמשך החפץ, פשוט ג"כ דחייב כדון שומר שטר, אך אם הקדימו לו שכרו קודם שמשך החפץ יש להסתפק בזה אי הוי כשומר שטר, ע"ש היטב. ועיין בתשובת חוט המשולש שבסוף התשובה

גליון מהרש"א

שו"ע שם. הרי האומן שומר חנם. עיין ש"ך סימן ע"ב סק"י. סעיף ב'. ונשבר אחר שנעשו. עיין סימן רע"ח סעיף ו' בגליון הגה"ה. שם. שאין האומן קונה בשבט כלי. עיין [ש"ד] סימן של"ג סק"מ מ"א.

באר הגולה

ב. מסקנת הגמרא שם דף פ"א ע"א. ג. שם בסוגיא, דכיון שהו' מופקו כמשכין *שכירותו הרי זה שומר שטר. סעיף ב' ד. שם [ברמב"ם פ"ו משכירות] דין ד', משנה וגמ' פ"ט דצ"ק דף ז"ט ע"ב. ה. דלא ככר אפי' שם, אלא כאוקימתא דרנא דכו"ע אין אומן קונה בשבט כלי, שם דף ז"ט ע"ב, וכדלחיא בהלכות [שם ל"ה ע"ב מדפי הר"ף].

באר היטב

ב. והבא. עיין בסוף פרק הוצ' את שלך ב', שהקשו מהכא דהוי שומר חנם, ומירוש' דקוק. ולפע"ד לא קשה מיד, דהכא אמר ליה טול את שלך והבא מעות, א"כ כיון שעדיין חייב לו מעות הוי שומר חנם, משא"כ התם שאינו חייב לו כלום. שזו מלאכתו צריכה ירוסם נמי ל' ח"א שכתב בשם הרמ"ה דפירשמי, ע"ש ודוק, ש"ך [סק"ב]: ג. פטור. פירוש, ואפילו שומר חנם לא הו', דהא גילה דעמו שאינו רואה להיות בשמירתו כלל. אכל אס הקדים לומר הנא מעות כו' ואינו שומרו עוד, מזה לא איירי כאן, אלא גם צוה אמרינן דלא אמר כן אלא אמר שיצא המעות, וכן מוכח בנ"י. סמ"ע [סק"ד]:

חידושי רעק"א

סעיף ב'. נתן לאומנים. נ"ב, אמר לאומן עשה כלי כן וכך ואקחמן ממך למחר, והוא עשה אותו וזוהי מליקתו אותו, חייב לשלם לאומן כל ההפסד מדני דגרמי. הרא"ש בש"מ קוף כלל ק"ד [סי' ו'] וד"ה בשו"ע לקמן סימן של"ג [וסעיף ח"א] ועיין בסמ"ע לעיל קוף סימן ל"ט [וסמ"א]. אמר שחוט בהמתך ואם חיתמא טריפה אמן בשביל שטר כן וכך ואם שטרה כן וכך, ונעפרה, יכול הלקח למחר אף אם נתן לו משכין. טור [לקמן] [וסעיף ח"א] סימן ר"ו [וסעיף ח"א] בשם תלמידי הרשב"א, ללאורי נראה דאם אין אומן קונה בשבט כלי אינו יול, כיון דעשה על דעת שלא להשתלם לא נתחייב מעולם בשטר, אכל אי אומן קונה בשבט כלי י"ל דכשתיקן הכלי ממילא קנאו ויכול לומר אינו רואה להקנות לך בחנם, דהוי כאומר אי רואה ליתן לך בתמנה מה [שחקק] [וסמ"א]. דיטל לחזור. ומ"מ אפשר דכשעשה בחנם אינו קונה בשבט כלי, וי"ע לדינא. ועיין [ב"ב] [וסעיף ח"א] ד"ה ח"א רבא: [שחקק]

מכתי
לא נמצא
1972

דע"י [סי' ל"ה] בשם הלכות גדולות, וכן *כתב במדרי בשם ר"י פרק הגזל*, וא"כ שמעון דמוחק הוא כמור מלי למימר קים לי כר"מ וחזירו לדומן קונה בשבח כלי, עכ"ל. ועיין עוד שם [ועיין לקמן סימן שנו] סעיף ו'. ונראה לפע"ד דגם הרא"ש ספוקי מספקא ליה, שהרי

בכל המקומות [בקדושין וע"ז שם ובב"ב פ"ט סי' י"ד] הביא דעת הר"ף ודעת ר"י ולא הכריע, ואע"ג דהשלטי גזורים שם כתב דדעת הרא"ש כהר"ף, לפע"ד אינו מוכרח. ומ"ש מהרש"ל [ביש"ש] פרק הגזל [קמא] שם סי' כ"א דבהמקבל [ב"מ פ"ט סי' מ"ג] פסק הרא"ש סממא דאין אומן קונה בשבח כלי, לאו מילתא היא, דבהמקבל לא

העמיק אלא לשון הר"ף וסמך עצמו אמ"ש בפרק ז' דקדושין מחלוקת ר"ף ורבינו תם בזה, וכה"ג אשכחן בדברי הרא"ש בכמה דוכתי. גם רבינו ירוחם בפרק חוב נתיב [ב"ב] ח"א הביא מחלוקת ר"ף ובעל הטוס' ולא הכריע, ואדרבה הביא דברי הטוס' למסקנא. מהיו בספר משרים נתיב ל"א ח"ז כתב בסמך דמשלם דמי חובה לא דמי עדים שאין אומן קונה בשבח כלי, עכ"ל. גם בנתיב כ"ט [ח"א] שם גבי קבלנות עובר בכל חלין כתב שכן עיקר. ונראה מדברי רבינו ירוחם ומדברי הטור כאל [סעיף ד'] וברמזים [קיצור פסקי הרא"ש ב"ב פ"ט סי' י"ד] דדעת הרא"ש דאין אומן קונה בשבח כלי, ולפע"ד דאין זה מוכרח וכמו שכתבתי, ויותר נראה דספוקי מספקא ליה להרא"ש, וכ"כ בספר מעדני מלך [פלפולא חריפתא] פרק הגזל (בפ"ג) [בפירוש] לקיור פסקי הרא"ש [אות ח'] דלא מוכח מהרא"ש מיד, ע"ש. וגם בשלטי גזורים שם משמע דספיקא דדינא הוי [ועיין בזה"ע סימן כ"ח] סעיף (ט') [נ"ט] כתב המחבר גם כן ב' דעות בזה]. ומה שהכריע מהרש"ל שם כיון דחכמים [שם צ"ט ע"א] ס"ל [כר' מאיר] [*דאינו קונה] אם כן קי"ל [כר' מאיר] [בבכמים, ליתא], דהא לאוקימתא דרבא [שם ע"ב] דפליגי במקדש במלוה ופרוטא נמי קי"ל כר' מאיר. וכן משמע להדיא ברא"ש פ"ז דקדושין דאין להכריע מזה דאין אומן קונה בשבח כלי, ואולי גם כונת הרא"ש בפרק הגזל כן ויש איהו חסרון בדבריו, דאל"כ אי אפשר לישב מה שכתב בסוף דבריו, ומיהו לאו ראיא היא דאיכא למימר דפליגי ביניהם לשכירות מחילה ועד סוף. ומה שכתב בספר מעדני מלך [פלפולא חריפתא אות ו'] דר"ל דמיירי בשכיר יוס, הוא לא נהירא כלל, ועוד, דא"כ הדרא לדוכתא הוכחת הר"ף, דמקדמא רבא דכו"ע אין אומן קונה ולא קאמר דכו"ע אומן קונה ושאי הכי דמיירי בשכיר יוס, שמע מינה דס"ל לרבא להלכתא הכי. אלא נראה דיש איהו חסרון ברא"ש, דנעי לאסוקי דאע"ג דחכמים פליגי הלכה כרבי מאיר וכמ"ש בפ"ז דקדושין. ואולי יש לישבו בלא טעות דהכי קאמר, ומיהו לאו ראיא היא דע"כ מוכח דהלכה כרבי מאיר, דאל"כ ל"ל לרבא לאוקימתא דמלוה ופרוטא, נהי דנעי לאוקמא דלא פליגי חנאי בלומן קונה בשבח כלי, מ"מ הא איכא למימר דפליגי ביניהם לשכירות מחילה ועד סוף, ואם כן ה"ל לרבא לאוקמא בפשיטות דקאמר תלמודא מעיקרא ביניהם לשכירות מחילה ועד סוף ומאי דוחקא לאוקמא בענין אחר, אלא ודאי משום דס"ל דקי"ל הלכה כרבי מאיר בזה, ואי הוה מוקי לה דפליגי ביניהם לשכירות מחילה ועד סוף, לא הוה הלכתא כרבי מאיר דהא קי"ל ישנה לשכירות מחילה ועד סוף, לכן מוקים לה דפליגי במלוה ופרוטא והלכתא כרבי מאיר. והשם נהא דלא דחיין מימרא מפורשת דרב אסי, וגם פשטא דסוגיא דפרק הגזל משמע דקי"ל כרב אסי, וגם מפירוש רש"י שם [צ"ט ע"א ד"ה לימא] משמע דקי"ל כרב אסי וכמ"ש מהרש"ל גופיה שם. גם יתר הראיות שהביא מהרש"ל שם אינן מוכרחות, וגם מדברי כל הפוסקים גבי טבילה בנותן כלי לגוי לתקן משמע דס"ל להלכתא אומן קונה בשבח כלי [ועיין צ"ח ב"ד סימן (קכ"ח) וק"ל]. הלכך נראה דלענין ממון על כל פנים ספיקא דדינא הוי ואינו משלם אלא דמי עדים בלבד דהמזויא מחזירו עליו הראיה. מהיו מ"ש הטור לקמן סימן שליט סעיף (ו') [ה'] דבקבלנות עובר משום כל חלין, אמת הוא, דהוא ש"ס ערוכה [בב"ב שם], ומיירי בשכרו לביטוי ביטוי נמעתא, וכמו שפירש בשלטי גזורים [ב"ב שם] דברי סמ"ג [לאיין קפ"א] כן, ודלא כמ"ש רש"ל [שם] ובסמ"ע כאל ס"ק ו' דהטור לקמן סימן שליט משום דאין אומן קונה בשבח כלי, וגם לקמן סימן שליט כתב הסמ"ע [סקי"ב] הטעם משום דאין אומן קונה בשבח כלי, ואין זה מוכרח. וכתב עוד בשלטי גזורים [שם], והוא הדין אם נגזר או אחר הכלי ממנו לאחר שעשה או השכיחו, דלהרמז"ס [פ"י משכירות ה"ד] וסיעתו יתחייב בדמי הכלי ושכחו דלא קנאו בשבח, ולדברי ר"י וסיעתו לא יתחייב רק בדמי עדים, וזי היכי דפליגי בזה מלאכות ה"ה לכל שאר מיני מלאכות, ונראה דפלוגמיהו הוי כשלא קיבל עדיין האומן דמי שכירות, דאילו קיבל דמי שכירות ליכא למ"ד [*שימחייב] [*שלא יתחייב] להחזיר דמי השכירות כשקלקל, עכ"ל. ודבריו נכונים, רק צמ"ש בסוף דמי השכירות, נ"ל שהוא טעות סופר וצריך לומר דמי השידה, וק"ל:

ערך לחם

סעיף ב' בסופו. כנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל ושבר את האבנים או חזק חייב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל בצד אחר פסור, ואם מצד המכה חייב. [שור שפי' ה']

באר הגולה

ה*. וכמו המחבר בסמ"ד שפ"ד [סעיף ג']

ביאור הגר"א

ג. הבנאי כו'. ממנו שם [צ"ח ע"ב]:

באר היטב

סעיף ב' ד. קונה. כ"כ הטור כאל ונסימן שליט, ועיין בזה"ע סימן כ"ח וכתב בשם ר"י והרא"ש דקי"ל אומן קונה בשבח כלי, ולפי זה כתב שם דהרמ"ה ס"ל דקי"ל אין אומן קונה כו', גם צו"ד סוף סימן ק"כ כתב הטור דפליגי בזה, וכבר נתעוררו ע"ז בעל שלטי גזורים ומורי"ש שם בזה"ע סימן כמ"ש נדרשה בזה"ע ע"ש, עכ"ל הסמ"ע [סקי"ת]. והש"ך [סקי"ג] כתב דנ"ל לפסוק דהי ספיקא דדינא, ע"ש שהאריך בזה:

שם בא"ד. וברמזים דעת הרא"ש. י"ב, עיין במשנת מהר"ש ל"ג לוי [ה"ר] סי' ד' בלכות: שיתחייב. י"ל שלא יתחייב.

חידושי רעק"א

ש"ך סקי". דאל"כ אי אפשר לישב בסוף דבריו. עיין שער המלך פ"ה מאשטות ה"כ עלה כ"ה דף א' ע"א ד"ה עוד. שם בסופו. דאילו קיבל דמי שכירות ליכא למ"ד שיתחייב. י"ל שלא יתחייב.

פתחי תשובה

טור השני סימן ל' שנסתפק השואל בהא דקי"ל דאומן הוי שומר שכר, אפשר דאם נתן כלי לאומן כדי לראות צורתו ולעשות לו כלי אחר כמותו לא הוי אלא כמו פקדון דאינו אלא שומר חנם. והשיב לו דזה אינו, כי אילו לא היה מראה לאומן הכלי לא היה יודע לעשות אחר כמותו, נמצא השכר שקיבל בעשיית הכלי הוא בשביל הכלי ההוא שנתן לו, וא"כ הוה ליה החפץ ההוא כמו החפץ עצמו שנטול שכר על עשייתו ונמצא זה הוה שומר שכר כל זמן שלא הודיע האומן לבעל הכלי שכבר צויר בעדו צויר הכלי ההוא ואינו צריך לו עוד, אך לאחר שהודיעו שאינו צריך לו עוד לראות בו, אם אח"כ הניחו בידו, מההיא שעתא לא הוי אלא שומר חנם כדקי"ל בגמרתיו, ע"ש:

גליין מהרש"א

ש"ך סקי". דאל"כ אי אפשר לישב בסוף דבריו. עיין שער המלך פ"ה מאשטות ה"כ עלה כ"ה דף א' ע"א ד"ה עוד. שם בסופו. דאילו קיבל דמי שכירות ליכא למ"ד שיתחייב. י"ל שלא יתחייב.

תשובה דגמרתיו הוי ג"כ שומר שכר כמש"כ לעיל, אכן באמר לו טול שלך כו' לא הוי שומר שכר, מדלא נקט או טול שלך, כמו דנקט אח"ז או שהקדים לו שכרו, אלמא דוטול שלך קאי אגמרתיו דלמעלה, ואשמעינן דאף בגמרתיו בעינן דוקא טול שלך והבא לי שכרו. ומש"כ אח"ז או שהקדים לו שכרו, י"ל דקאי ג"כ על גמרתיו דמיירי לעיל, דלא הוי שומר שכר בזה, דהא לא שייך טעמא דתפס אזוזי כיון דכבר הקדים שכירותו, והך טעמא דלהנאתו הוא אצלו אינו שייך בגמרתיו ע"כ לא הוי שומר שכר, אבל בלא גמרתיו הוי שפיר שומר שכר אף בהקדים לו שכרו משום דדומה לשוכר דהוי שומר שכר משום הנאתו שיש לו מזה החפץ, ואין ראיה מן המרדכי, וכן י"ל שגם הראב"ן שהביא המחנה אפרים קאי על גמרתיו דמיירי שם לעיל מזה ע"ש.

ונתבאר דאין הכרח לראיות של המחנה אפרים הנ"ל לחלק בין אומן לשוכר, וכיון דהש"ס מדמה אומן לשוכר ע"כ אין לנו לחדש מרענתו ולחלק בין אומן לשוכר.

ענף ד

ועדיין יש להסתפק בזה, דאף דאומן דומה לשוכר וגם בו שייך לומר דלהנאת שכר אומנתו הוא אצלו כמש"כ רש"י בב"מ (דף פ' ע"ב) ד"ה ר"מ אומר כו', מ"מ בקיבל כבר שכרו מקודם שמשך החפץ לרשותו יש לדון לכאורה דלא הוי שומר שכר משום דיש לחלק בין שוכר לאומן בזה, ועיקר הסברא דאמרינן באומן ג"כ דלהנאתו הוא עומד אצלו היא משום דאם יאבד החפץ לא יהא לו ממה להשתכר, אבל מה שטרח כבר נוטל כמבואר בב"מ [נח, א] גבי בני העיר ששלחו שקליהם דנשבעין ליטול שכרם. אכן כמה שלא טרח עדיין אינו נוטל, משום דקי"ל דכל אונסא הוי פסידא דפועלים, וכיון דאם יאבד החפץ לא ירויח לכן רוצה שיהא החפץ קיים כדי שישתכר, ושייך שפיר בזה להנאת שכר הוא אצלו כמו בשוכר, אכן בהקדים שכרו לא שייך כן, דהא מבואר (שם דף ע"ז ע"א) גבי האי מאן דאגר

אגריה לדוולא ופסק הנהר דהוי פסידא דפועלים, ופירש הרא"ש [שם סימן ג] הטעם משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה וידו על התחתונה דהוי ליה להתנות, וכן כתב הטור (חור"מ בסימן של"ד), וזה אינו שייך אלא בלא סילק שכירות להאומן דאז הוי הפועל מוציא מבעה"ב, אבל בסילק לו שכירותו דהוי הפועל מוחזק ותפס ברשות ובעל הבית הוא המוציא, הדין נותן בזה דאם יארע איזה אונס בחפץ של בעה"ב דיכול הפועל לומר אנא הא קאימנא לקיים מה שמוטל עלי רק האונס הוי בחפץ שלך, ואין מוציאין מן האומן, די"ל להיפך כיון דהבעל הבית הוא המוציא הוי ליה לאתנויי וידו על התחתונה, וכמ"ש התוס' (שם דף ע"ט ע"ב) ד"ה אי אתה מוצא אלא ביין זה וספינה זו, וא"ת מפני מה אם נתן השכירות לא יטול וכי בשביל שהמשכיר מוחזק ירויח ועוד דהא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וי"ל כיון שנתן לו שכרו נתרצה שיהא שלו לאלתר עכ"ל. וכש"כ בג"ד דהוי כמו יין זה וספינה סתם דהא בהאומן גופא לא קרה שום אונס ויכול לומר אנא הא קאימנא, לכן אם מוחזק בהשכירות אין צריך להחזיר דלא שייך בזה טעם של הרא"ש והטור הנ"ל, ואדרבה הוה ליה לבעה"ב להתנות.

וכן מצאתי בתרומת הדשן (סימן שכ"ט) באירע אונס שלא היה יכול לתת יין להפועל דאם הקדים לו שכרו אין מוציאין ממנו ונתרצה שיהא שלו כדברי התוס' הנ"ל עכ"ל. ועכשיו שנתבאר דהיכא דנתנו לו שכרו אף אם יהא אונס בחפץ של בעה"ב מ"מ שייך השכירות להאומן, לכן אפשר דלא שייך בזה לומר דהוי שומר שכר משום דלהנאתו הוא אצלו כמו בשוכר, משום דיש לחלק דשאני שוכר דיש לו הנאה מהחפץ כל זמן שהחפץ אצלו משא"כ באומן שהקדים שכרו דלא היה לו שום הנאה מעולם ממה שמונת החפץ אצלו, ואדרבה יותר טוב דיאבד החפץ דאז לא יצטרך לטרוח, והשכירות כבר קיבל לידו, והא דמנכין לו כפועל בטל לא נחשב להנאה דהא הטעם משום דנוח לו מה שישב בטל דירוית טרחתו, וכש"כ באוכלסי דמחוזא כו', ומבואר במחנה אפרים (הלכות שכירות פועלים סימן ג') דשכירות פועל

שומר שכר, משום דלא שייך בזה מש"כ רש"י [שם, פ, ב ד"ה רבי מאיר] דאומן דומה לשוכר שלהנאת שכר אומנתו הוא אצלו וכנ"ל, דהא בנ"ד לא היה לו מעולם שום הנאה כלל על עת שיהא החפץ אצלו.

ולכאורה י"ל במש"כ להוכיח מהתוס' דב"מ [עט, ב שם] בספינה זו כו', שכתבו דאם קיבל השכירות לא יחזיר, דשא"ה כמש"כ התוס' התם בד"ה אלא בספינה סתם כו' בשם הריב"ן, לחלק דשאני בפועלים דלא אבדו כלום רק נתבטלו ממלאכתן כו' אבל הכא שהמשכיר הפסיד ספינתו כו' עכ"ל. וכ"כ יש לחלק ולומר דדוקא היכא שהפסיד ספינתו אם קיבל שכרו לא יחזיר, משא"כ בפועל דאין לו הפסד רק ביטול מלאכה, לכן אפשר דמחוייב להחזיר שכרו שקיבל, אמנם באמת אינו כן לפי מש"כ לעיל בשם הרא"ש והטור [הנ"ל], דס"ל דלכן כל אונסא הוי פסידא דפועל משום דהפועל הוא המוציא ולכן ידו על התחתונה, ע"כ היכא שהפועל הוא המוחזק ברשות לא שייך כן, ואמרינן דה"ל לבעה"ב להתנות וכמש"כ לעיל בשם התרומת הדשן שפסק כן בפירוש, ועוד דלאו כ"ע ס"ל הך חילוק שכתבו התוס' בין ספינה לפועל, דהא הרא"ש לא ס"ל (שם) לחלק בין פועל לספינה ע"ש בב"מ (דף ע"ט ע"א).

ובחידושי לח"מ (סימן רס"ד סעיף ד') כתבתי במש"כ שם הסמ"ע (ס"ק י"ב) בהתנה לשלם דמי חמורו אם יציל חמור חבירו והלך חמור חבירו מאיליו דפסק מהר"ם פאדווה דאין לו אלא שכרו, והסמ"ע סיים דבתשובה האריך וערך מערכה נגד דברי מור"ם ומהר"ם פאדווה והעלה דבהלך חמור חבירו מאיליו אחר התנאי והיה לו הפסד ע"י הצלתו צריך לשלם לו כל דמי חמורו, ולא זכינו לתשובתו.

ולפענ"ד נראה דזה תלוי בפלוגתת התוס' עם הרא"ש בב"מ (דף ע"ט ע"א) [שם סימן יא] גבי ספינה סתם ויין זה ונטבעו שניהם דהתוס' ס"ל דחייב לשלם כל שכירותו אף מחצי דרך שלא הלך, דאינו דומה לפועל דקיי"ל דכל אונסא הוי פסידא דפועל, משום דשאני בספינה דהפסיד

נקנה בכסף ואף דקבלן דינו כמטלטלין כמבואר (חומ"מ בסימן רכ"ז סעיף ל"ו) מ"מ הא גם שכירות מטלטלין נקנה בכסף כמבואר בח"מ (סימן קצ"ח סעיף ו') ע"ש. לכן מיד דהקדים השכירות אין יכול בעה"ב לחזור אף מקודם שהתחיל האומן במלאכתו ועיקר חיוב שומרים מתחלת מעת משיכה להחפץ כמבואר בהלכות שומרים [שו"ע סימן שג סעיף א], ובנ"ד לא היה שום הנאה להאומן בעת שמשך החפץ לרשותו דהא אף אם היה נאנס מקודם שהגיע לידו ג"כ אינו צריך להחזיר השכירות כנ"ל, לכן אף דמצינו בש"ס דאומן דומה לשוכר, מ"מ אפשר דזה אינו שייך אלא בלא קיבל שכרו כנ"ל, אבל בהקדים לו שכרו י"ל דאינו דומה לשוכר, והא בלא"ה מצינו להמחנה אפרים דמחלק בין אומן לשוכר, ואף שכתבתי דלא כהמחנה אפרים בזה, מ"מ בהקדים שכרו יש לחלק כנ"ל.

אמנם היכא שהאומן משך החפץ מתחלה ואח"כ נתנו לו שכרו ונגנב, י"ל דחייב כדין שומר שכר, משום דבעת שמשך החפץ לרשותו נתחייב כשומר שכר דהיה לו הנאה אז ממה שהחפץ אצלו, לכן חייב אף אחר שנתנו לו שכרו כמבואר בכה"ג בש"ך ח"מ (סימן ע"ב סק"י) ע"ש. וכן באם התחייב האומן לעשות אומנתו בקנין גמור אגב סודר ואח"כ נתנו לו שכרו מקודם שמשך החפץ לרשותו, ג"כ אפשר לומר דהוי שומר שכר, משום דבעת שהתחייב על אומנתו התחייב ג"כ בדין שמירה דהיה לו אז הנאה מהחפץ דהא אם יאבד מקודם שנתנו השכירות לא יהא לו ממה להשתכר, והא אינו מחוייב ליתן לו השכירות מקודם דאין שכירות משתלמת אלא בסוף, נוגם זה אינו ברור דהא עיקר חיוב השומרים הוי בעת משיכה ונסתלקו הבעלים משמירתן ויש להאריך בזה, אכן היכא שהקדימו לו שכרו בעת ששכרו אותו ועיקר התחייבות האומן היה בעת שנתנו לו כל שכרו דלא היה לו מעולם שום הנאה במה שהחפץ יהא קיים אחר התחייבותו, דהא אף אם יאבד אחר התחייבותו ג"כ לא יצטרך להחזיר השכירות, יש לדון בזה לכאורה דכה"ג לא הוי

פרק תשיעי

בבא קמא צ"ט.

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כב בבא קמא תלמוד בבלי עמוד מס 208 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה